

Uredništvo i
uprava nalaze se
u Zagrebu,
Gundulićeva ul. 22a
II. kat lijevo
Rukopisi se ne
vraćaju.

ŽIDOV

HAJ'HUDI

GLASILO ZA PITANJA ŽIDOVSTVA.

Izlazi dvaput
mjesečno.

Pretplata:
Godišnje K 10,
polugodišnje K 5,
četvrtgodišnje K 3.
Pojedini br. 40 fi.

God. II.

1. veljače 1918. - ZAGREB - 19. ševat 5678.

Broj 3.

Mladožidovske težnje.

Prouzročeno svjetskim ratom, gotovo u svim zemljama i narodima jasno se i nesumnjivo osjeća, da nastupa novo doba, doba nacionalnog i političkog preporogaja. Pri općoj mirovnoj konferenciji treba da se riješe mnoga svjetska pitanja, te će bez sumnje u skoroj budućnosti i židovsko pitanje vrlo vjerojatno biti od najvećeg zamašaja. Da, i mi Židovi imademo nacionalnih težnja: Pitanje nacionalnog rada, stalna je tema žurnalistike sviju naroda te i mi u tome ne ćemo da zaostanemo. Želimo da obavjestimo najšire krugove o našim narodnim pitanjima, hoćemo da svekoliko javno mnijenje zainteresujemo za naš program. I to samo otvorenim iznašanjem naših težnja na temelju istinitih i preciznih dokaza. Mi nemamo ni jedne tajne točke u svom programu, koju nebi smjeli iznijeti širokoj javnosti. Na svakom mjestu i u svakoj prilici hoćemo da branimo naš narod od neistina i da zastupamo njegove interese. Mi imademo pravo i prava, i upravo zato smijemo, trebamo i moramo naša pitanja iznijeti pred svijet i boriti se za njih. Mi, židovski nacionalisti imademo samopouzdanja i vjeru u budućnost židovskog naroda, te nam upravo to podjeljuje dobrano snage. Pojedini se narodni dijelovi ničim tako ne vežu i stapaju u jednu psihičku cjelinu zajedničkog osjećaja, kao nevoljom trpljenjem, saučešćem i pomoći, koju jedni drugima pri tom iskazuju.

Raznovrsne su nevolje našeg naroda raznih krajeva. Ublaživat ih i smanjivati, to je dična zadaća nacionalnog rada; rada za koji treba svjesnih radnika, Mi, mlagja generacija — gotovo identično s pojmom židovskih nacionalista — imademo da se borimo na dvije fronte, s vanjskim i unutarnjim neprijateljem. Dok prema prvima bezobzirno možemo da istupamo, prema drugima imademo težak položaj. Nije lahka stvar, udarati na predrasude otaca, koji su se zgrčili, te nemaju pojma o čitavom kompleksu naših težnja. Naši su stari klonuli, i počeli gubiti vjeru, a time poče opadanje pred vanjskim svijetom, a i pred nama samim. Nu u cjelokupnom židovstvu još imade dovoljno latentne narodne snage; na održanju i napretku tih sila mi mladi hoćemo da poradimo. Mi smo uvjereni, da se kod židovskog naroda dađu pod stanovitim okolnostima izazvati i najveći nacionalni naponi i požrtvovanja, jer rijetko je naci narod tako jakog osjećaja za zajednicu, kao što je naš. Instiktivno svaki Židov, — bio ma iz kojeg kraja svijeta — traži i duboko voli tu zajednicu, koja imade jednake osnovne psihičke osebine.

Veliki dio toga naroda bio je bespravan, usljed toga potišten i zaplašen, U molitvi tražila se utjeha, u molitvi bila je sva nada i program, odtuda je očekivano spa-

senje. Mi, koji smo odgojeni u modernom duhu, znamo, da samo sopstveni rad vodi cilju i da onaj, koji se ugiba, još više trpi.

Koliko li se židovskih umnika i genija oduševljenjem žrtvovalo za slobodu drugih naroda. Za boljak tih naroda potrošena je silna židovska energija, za beskrajnu bijedu svoga naroda, malo je učinjeno! Svaki će nepristrani čovjek priznati, da su Židovi stvorili mnogo pozitivnog kulturnog rada. Za naučni i literarni ekonomski i tehnički rad, pokazali su odista sposobnost; pojedinci pokazahu i svoju političku spremu, ali u krugu i u korist drugih naroda. Mi smo uvjereni, da bi se i energija tolikih naših pojedinaca dala transformisati u političku energiju cjelokupnog naroda tim više, što izgleda, da smo rasa osobitih političkih sposobnosti.

Sistematskim i intenzivnim radom formirati i našu sredinu, da postane sposobna za velika nacionalna djela, to je bila svrha dosadašnjeg rada naših akademičara. Najviša inteligencija, koja je prestala da se denacijonalizira, postala je najprije aktivna i za to je predestinirana za narodnog vogju. Mislim tu u prvom redu na akademska društva, koja su postala centar, gdje se o nacionalnim pitanjima neprestano misli.

Samo bi kontakt izmegju pojedinih društava, trebao da dobije malo realniji oblik, jer bi složan zajednički rad znatno uvećao našu nacionalnu snagu. Treba i ostalim slojevima inteligencije u cjelom narodu dati nacionalno čulo, napraviti da budu nacionalni, po gledu od jednog kova a da pri svakoj svojoj akciji pomišljaju na interese cjeline naroda.

Ne ćemo da se smatramo odabranim narodom, jer precjenjivanje samoga sebe uvijek donosi štete, ali hoćemo uvijek i svuda da naglasimo, da nijesmo gorji od drugih. To dokazujemo djelima, a ne riječima po gotovo ne šovenskim frazama. A šta je naš program? Kratko i jasno izrečen glasi: Mi smo Židovi. Narod pun vrijednosti. *Ne možemo i ne ćemo da se izgubimo u masi drugih naroda, nego hoćemo kao ravnopravni član ljudskoga društva kao takovi da i nadalje dajemo kulturnom svijetu tekovine našeg uma i rada:* Ne ćemo da se asimilujemo, nego hoćemo da ostanemo svjesni i ponosni Židovi, vrijedni da zauzmemo ono mjesto, koje nam doliči. Taj naš program, treba da postane dio života svakog pojedinca, njime treba da bude prožet cio život svake i najskromnije ličnosti u našem narodu. Treba da ugje u krv, da se svaki javni posao vrši samo radi nacionalnog interesa. I to treba tako da bude ne kao posljedak razmišljanja, nego kao učinak instinkta.

Svaka žrtva, koja se učini treba da se učini prirodno, spontano i ne smije niko da dogje ni na pomisao, da bi mogao drukčije raditi.

Ovaj je rat najbolje pokazao, kakve sve poteškoće može da savlada ljudska energija. Samopouzdanje i vjera u bolju budućnost daju mnogo snage. Vjerujemo, da će našim vođjama uspjeti, da dovedu u sklad političke, nacionalne i ekonomske interese Židova u Palestini s onima carevine Turske, te da će plodom toga nastojanja biti ostvarenje cionističkih težnja, osnutak javno-pravno osigurane zajednice Židova u Palestini. U zemlji otaca naci će se tada jedan dio židovskog naroda. U slobodnoj zemlji, slobodan narod, raznih pogleda, ideja, iskustva, a samo jedne zajedničke misli i interesa. Ako ne sada, a ono će tada, pasti i zadnji bedemi onih samozvanih zastupnika židovstva prema javnosti, koji su se danas zatvorili u mračne odaje vjerskih općina, i koji su slijepi i gluhi, te ne vide i ne čuju, da je riješenje židovskog pitanja postalo toli aktuelno. Grof Czernin konferira s Hantkeom članom akcionog odbora cionističke organizacije. Engleska po Balfouru poručuje Rotschildu i obećaje Židovima Palestinu, Brandeis desna ruka predsjednika Wilsona koraca u prvim redovima pobornika cionističke ideje: njemački i turski državnici izjavljuju se povoljno o cionizmu. U doba te evolucije, gospoda oko kahala općine vraćaju glasilo, koje iznaša tekovine ozbiljnog i čestitog rada za boljak židovskog naroda! U interesu cjelokupnosti, židovski su nacionaliste protiv svakog trvenja, zlobe i mržnje. Nu polazeći sa stanovišta, da samo onda narod može postati i ostati velik, ako imade strogo ograničene nacionalne ciljeve, mi se ne ćemo žacati nikakovih sredstava, da odstranimo prepreke, koje su proizašle iz slijepe protivnosti ili nerazumnosti gospode kod kahala.

U okviru monarhije dali smo mi Mladožidovi, koji zastupamo cionizam, najboljih i očevidnih dokaza patriotskog požrtvovanja na bojištima, te time i najjasniji dokaz naše odanosti državi. Upućujem na statistike „Jüdisches Archiv“, što izlazi u Beču, koji iznaša poimence broj palih i odlikovanih židovskih ratnika, pa će se svako uvjeriti, da su u prvom redu akademska društva imala upravo grdih gubitaka na raznim ratištima, a broj odlikovanih bez sumnje razmjerno nadkriljuje i najsmjelija očekivanja.

Na temelju toga i židovski narod može i mora u konglomeratu nacija, koje žive u okrugu Austro-ugarske monarhije, da zauzme dolično mjesto. *Štujući sve narode s kojima živimo, zahtijevamo pripadajuće nam poštovanje. Cijenimo nacionalne težnje svih, pa i najmanjih naroda, po gotovo pako onih u čijoj sredini i zemlji živimo, a mrzimo i preziremo renegate svakog naroda.*

Kao uzajamnost tražimo priznanje židovske nacije i prezir svakog čestitog na-

cionaliste prema našim renegatima, nazovi Njemcima, Madjarima, Hrvatima, Srbima itd.

U svim ovdje iznesenim pogledima o nacionalnom radu pojedinca i naroda, koji se osnivaju na historijskom pravu i činjenicama, držim da nema ni traga šovinizma. Pravo nacionalno osjećanje ne smije da bude osjećanje mržnje prema drugim narodima. Zatim ne treba da bude precjenjivanje vlastite vrijednosti, a podcjenjivanje osobina i prava drugih naroda, cilj nacionalnog rada. Uzajamna snošljivost, zajednički rad u korist zemlje, osebni rad za boljitak naroda, eto to je po mom mišljenju pravi demokratski duh najnovijeg vijeka.

Rad, djela, stvaranje su osnovni principi prosvjeđene demokracije. U kolu kulturnih nacija i mi Židovi kao takovi hoćemo da ispunimo pripadajuće nam mjesto!

Sarajevo, decembra mjeseca 1917.

Ingenieur O. G.

„Dvostruka narodnost“.

Pod gornjim naslovom donio je u 2. broju ovogodišnjeg „Židova“ V. E.-h članak, u kojemu hoće da obrazloži duševno stanje onih Židova, koji ne mogu da se odluče: sa cionizmom ili protiv njega. I ako misli toga članka, u kojima pisac svoje argumente i motive iznosi kao nekakovu „novost“, kao neku novu tekovinu sadašnjeg vremena, te nastoji da učini kompromis „među dvim dušama, koje se u njem bore“, ipak su ove misli već toliko puta iznesene, — bilo protiv cionizma, bilo u kompromisnoj namjeri, — a isto toliko puta i pobijavane sa cionističke strane, da ne bi bilo nužde s nova ući u polemiku s navedenim nazorima. No kako se tu radi o pitanju, o kojem se u našoj štampi (u Jugoslaviji) još nije povelio govora, o tome naime, kojoj da se narodnosti Židov prikloni u toj duševnoj i karakternoj dilemi, to ću biti tako slobodan, da se sa nekoliko riječi na taj članak osvrnem.

Misli nisu nove, ali je ime novo. U čast pisca članka, kojega čuvstva uzimam vrlo ozbiljno, tim više, što medju nama cionistima nema valjda ni jednoga, koji u odlučnom času ne bi bio stajao na sličnom raskršću, ne mogu da naziv „dvostruka narodnost“ uzmem kao lov za originalnošću. Tražeći dobar izraz, a ne htijući se identificirati sa „asimilantima“ izabrao je taj nesretni naziv. Treba li da dokazujem besmislenost pripadanja dvim narodnostima? Može li čovjek imati dvije majke? Jest — reći će možda netko: ova mi je žena druga majka. Ali — to je najvažnije — ona mu je druga. Prva je prava. Druga samo nastoji, da nadomjesti gubitak ili manjak prve. A tako je i sa narodnosti. Koliko god u teoriji možemo da razumijemo, eventualno i da cijenimo potpuno asimiliranog Židova, koji se tako uživio u narod medju kojim živi, da se čuti njegovim ravnopravnim članom, ipak ne možemo da vjerujemo, da mu je njegova duševna potreba u tom pogledu potpuno zadovoljena. Nešto će ga uvijek sjećati na onaj narod, kojemu su pripadali njegovi predci, a uz koji on misli, da nije više vezan. I uvijek će osjetiti neku rascjepkanost, kojoj ne može i ne može udovoljiti.

Cionizam je radikaln. On zahtjeva od Židova, da si položi račun o svom duševnom raspoloženju. Cionizam traži pot-

punog Židova. Ne podnosi kompromisa. Ili si Židov ili to nisi! Trećega nema. A da je to treće nemoguće, spoznali su i asimilanti. Gosp. V. E.-h iznosi istu motivaciju, iste argumente, kao što to čine protivnici cionizma cijeloga svijeta, a koji ipak ne će da za sobom razore most, koji bi im eventualno još mogao omogućiti povratak židovstvu. „Mi smo Nijemci mojsijeve vjere“. Tako veli Cohen. Ovo je teoretski barem solidan temelj. Razlika između Cohenove nauke i one V. E.-ha leži samo u tome, što posljednji židovsku narodnost priznaje, dok Cohen toga ne čini. Primijenimo dakle nauku o „dvostruko narodnosti“ na Cohenov postulat, zvučilo bi onda ovako: Mi smo Hrvati židovske narodnosti. Vidimo dakle do koje grotesknosti dolazimo, povučemo li nužne konzekvence iz ovih nazora.

Priznajem — duševno je stanje Židova naočigled narodnosnih zahtjeva vanredno komplicirano. Ali čvrstom voljom dade se i to analizirati i ujednostaviti. Svaki od nas, ako nije odgojen u nacionalnom židovskom duhu, stoji jedamput u životu pred pitanjem: Što si? — I tu se valja odlučiti! Svaka je jedinica narodna tako važna, da se ne može dozvoliti, da svoju osobnost dijeli. Narod traži i treba potpunog čovjeka. Zamislimo si narod od samih takovih „polutana“, kakove ih želi V. E.-h. Može li takav element biti fundament narodu, može li takav narod stvoriti čvrst nasip protiv nasrtaja neprijateljskih?

I socijalizmu se prigovaralo, da je protunacionalan. Socijalisti su u ovom ratu dokazali protivno. Vele doduše, da je socijalizam upravo radi toga bankrotirao. No već današnji preporod socijalizma dokazuje, da se je dogodilo baš protivno. Socijalizam napreduje i zadahnjuje svojim idejama čitav svijet. A uzto nije nikad bio tako nacionalan, kao baš danas, danas gdje postavlja načelo samoodređivanja naroda.

I cionistima prigovaraju, da nisu dobri patrijote. Dokazivati protivno čini mi se suvišnim. Ne samo osjećaj zahvalnosti, nego i čast traži od svjesnog narodnog Židova, da cijeni i ljubi narod, medj kojim živi. Nigda, bilo kod kuće, bilo u tudjini, ne će Židov da zanemari svoje patrijotske dužnosti. Po opažanjima bio bih pače spreman ustvrditi, da su sinacionalni Židovi svjesniji te svoje dužnosti od asimilanata. Kod ovih se patrijotizam često izrodi u snobizam. Svijesnom je Židovu to potreba karaktera. Za ilustraciju (koja ne će da bude dokazom, nego tek karakternom crtom), hoću da spomenem jedno opažanje. Interesirao sam se, koliko medj konzumentima novih jugoslavenskih književnih edicija ima Židova. Procenat je vanredno velik. Idući dalje konstatirao sam, da su od ovih Židova velika većina cionisti. Nije dovoljno protumačiti ovo stereotipnim „gladom“ za čitanjem. Od neke će važnosti ovdje svakako biti i patrijotizam.

Ovu dakle „drugom narodnost“ nazivljemo mi svijesni nacionalni Židovi patrijotizmom. Ne čutimo potrebe žrtvovati nešto od svoje narodnosti radi toga, da ispunimo svoje narodne dužnosti. Taj patrijotizam naravno nije bučan, a time se i razlikuje od onog naših asimilanata. On je iskreniji.

Prekinimo jedamput s onom glasovitom „misijom“ židovstva. Dvije hiljade

godina „pobraćuju“ Židovi zemaljske narode, žrtvuju zato svoju narodnu individualnost, svoju kulturu svoju tradiciju. A uspjeh? — I nakon svih tih 20 stoljeća, što su dokazali neprovedivost te „misije“, nakon preokreta, što se zbio u židovskoj duši, u eri ozdravljenja svog nacionalnog života, neka se nastavi taj neplodni i nekarakterni rad pod maskom „dvije narodnosti“? Mi odabiremo drugi put. Uvjereni smo, da će svjestan i zdrav židovski narod više koristiti čovječanstvu i prije doći do cilja pobraćivanja naroda.

Mirko Kraus.

Brest-Litavski.

Pogledi cijelog svijeta uprti su danas prema starodrevnom, sada razrušenom gradu, koji se u židovskoj povijesti pod imenom »Brisk di Lita« spominje kao mjesto, gdje se marljivo proučavaju svete jevrejske knjige. A što je Židovima prošlih vremena dalo snage, da su usprkos ograničenja i progonstva ipak bili kadri da mirne duše proučavaju svete knjige svoga naroda? Tu snagu dala im je jaka vjera u moć uzvišenih načela židovske čudoredne nauke; neugasiva nada, da će se ipak jedamput ostvariti načela jednakosti i bratstva medju ljudima i veliko pouzdanje, da će konačno osvanuti doba, kada će na cijeloj zemlji vrijediti riječi židovskog mudraca, koje glase: »Na tri stupa počiva svjetski poredak: na istini, pravu i miru.« — Čini se kao da smo na domaku onoga velikoga doba, o kojemu su Židovi sanjari kroz toliko mračnih stoljeća. Jer eto vidimo, kako se diljem cijelog svijeta, dižu glasovi u duhu spomenutih riječi židovskog mudraca. A što je najzanimljivije, i opet su sinovi židovskog plemena svagdje pobornici načela prava, istine i mira, koja treba da vrijede za sve narode, a naročito za male, slabe i potlačene. Tako i pri raspravama, koje se vode u Brestu-Litavskomu . . .

Premda se u Brestu vode samo pregovori o zasebnom miru, to ipak držimo, da će nas ovi pregovori dovesti bliže *općenitom miru, koji jedino može riješiti sva ona međunarodna pitanja, koja tište svijet*, a naročito savremena pitanja, koja se tiču aspiracija malih naroda, dakle i židovskoga. Židovski narod naime očekuje, da će se pri sklapanju općenitoga mira, privesti riješenju i židovsko pitanje, čime bi konačno bila sa svijeta uklonjena jedna velika nepravda i riješena sudbina cijelog židovstva.

Ali i utanačenjem posebnoga mira odlučilo bi se o sudbini većega dijela židovskog naroda, koji u velikom broju obitava baš u Rusiji, Ukrajini, Litvi i Poljskoj. Židovi tih zemalja, mogli bi zajedno s ostalim svojim sugradjanima, konačno slobodnije disati, jer ih ne bi više tištala mračna bjesnila. Mir bi Židovima istočne Evrope sačuvao mnogo hiljada sinova od smrti, sakatosti i bolesti, od bijede i demoralizacije. Uživajući blagodati mira oni bi mogli sve svoje sile upotrijebiti za ekonomsko ojačanje i izgradnju svoje kulturne i nacionalne autonomije. Što više, oni bi mogli poraditi i za opće ciljeve židovskoga naroda. Pa kad konačno dodje do općeg mira, tada će biti židovstvo istočne Evrope donekle već oporavljeno od posljedica rata, nacionalno organizovano, sredjeno ekonomski i kulturno, pa bi moglo zapremiti ono odlično mjesto u pokretu za ostvarenje ži-

dovskih ideala, koje ga ide i po broju i po tradiciji. Mir na istoku Evrope bio bi za većinu židovskoga naroda od vanrednoga zamašaja, a sa općenito židovskog gledišta znači dobitak, jer će se mnoge židovske eneržije, koje su se dosad trošile za ratne svrhe, odsad moći upotrijebiti za židovske svrhe. Poradi svega što je navedeno moramo živo želiti, ne samo da se ostvari općeniti mir, već zasad, da se i pregovori u Brestu Litavskom povoljno i što prije dovrše.

Plenarna sjednica njemačkog cionističkog središnjega odbora.

Sjednicu, koja je vijećala, dne 23. i 24. prosinca u Berlinu otvorio je predsjednik cionističkog saveza za Njemačku, dr. Arthur Hantke oduljim govorom, u kojem medju ostalim veli: Pojedinac Židov služi u ovom ratu svojoj domovini sa svim svojim silama. Židovski narod kao takav ne djeluje u svjetskom ratu. Poradi toga ima i pravo pred svim narodima i pred svim vladama, da postavi svoj program i svoje zahtjeve. I kao njemački cionista pozdravlja stoga sa zadovoljstvom izjavu engleske vlade, — te konstatuje, da je prvi put jedna velika vlast službeno priznala pravo Židova na narodni razvoj u Palestini. — Savjetnici engleske vlade znali su svojoj izjavi dati oblik, koji uvažuje neutralan značaj židovskog narodnog pokreta. — Tim se više nadamo, da će sada i sve ostale vele-vlasti priznati opravdanost našeg mirnog rada u Palestini i stvoriti slobodan put za židovsko useljivanje. — Dr. Hantke ističe nadalje kao važan korak k tomu cilju poznatu već izjavu austro-ugarskog ministra vanjskih posala, te zaštitu što ju je njemačka vlada za vrijeme čitavog rata pružila našim kolonijama u Palestini, daje oduška očekivanju, da će i turska vlada uvidjeti važnost židovskog cionističkog rada za razvoj Palestine; ukloniti za sada postojeće zapreke za židovsko useljivanje te osigurati nacionalno kulturni razvoj palestinskog židovstva. Nadalje spominje još oslobodjenje ruskog židovstva i njegovo naglašavanje svoje pripadnosti židovskom narodu te izbore za američki židovski kongres, sabiranje ogromnih svota u Americi za Palestinu, palestinski referendum u Poljskoj i ujedinjenje svih židovskih stranaka u Rusiji na nacionalno židovskom i

palestinskom programu, kao značajne crte za raspoloženje i volju židovskog naroda.

Iza Hantkeovog govora razvila se je diskuzija, nakon koje je stvoreno više rezolucija od kojih donasmo ove:

1. *Cionistički savez za Njemačku izjavljuje svečano, da cionistički pokret mora biti praćen naklonošću svih vlasti i svih naroda. Cionistički pokret ne protuslovi nijednom interesu bilo koje vlasti ili naroda, nego služi svojim naseobnim djelovanjem u Palestini interesima cjelokupnog kulturnog čovječanstva.* Cionistički savez za Njemačku pozdravlja stoga sa zadovoljstvom činjenicu, da je engleska vlada u službenoj izjavi priznala pravo židovskog naroda na nacionalan život u Palestini. — Savez prima sa zahvalom izjavu austro-ugarskog ministra spoljašnosti na znanje *da je austro-ugarska vlada sklona cionizmu* i da je pripravna podupirati cionistička nastojanja kod turske vlade. — Mi dajemo izraza nadi, da će akcionom komiteju uspjeti, da steče privolu svih velevlasti a naročito *Turske* za provedenje cionističkih težnja.

2. Cionistički savez za Njemačku konstatuje, *da je Rumunjska jedina europska država, koja uskraćuje Židovima ravnopravnost.* Rumunjska nije ispunila obveze, koje je na Berlinskom kongresu preuzela. Mi se pouzdano nadamo, da će njemačka vlada kod idućih mirovnih pregovora isplovati neograničenu ravnopravnost za rumunjske Židove.

Prvak njemačkih revizionističkih socijalista, Bernstein o zadacima Židova u ratu.

Osim mnogo žalosnih pojava, donio nam je rat i neke utješljive činjenice. Dok su prije rata oni Židovi, koji se na nežidovskom području ističu kao kulturni, politički i gospodarstveni radnici, slabo marili za židovstvo ili se dapače njemu otudjili — danas je to drugačije. Opažamo naime radosnu činjenicu, da su pod dojmom sudbonosnih događaja, našli put k svome narodu mnogi odlični duhovi. Tako je i Georg Brandes podigao svoj glas i u korist svoje potlačene židovske braće na istoku. On, koji se je često gromkim glasom zauzimao za nastojanja bespravnih naroda, sjetio se pod stare dane svojih dužnosti prema vlastitom narodu. I

čuveni revizionista i narodni zastupnik na njemačkom Reichstag-u, Eduard Bernstein, koji je svoj život posvetio ostvarenju ideja socijalizma, približava se opet svome plemenu. Nedavno je izdao knjižicu pod naslovom: „Von den Aufgaben der Juden im Weltkrieg“. (Berlin 1917. Erich Reiss Verlag). O zadacima Židova u svjetskom ratu veli u ovoj knjižici slijedeće: Poradi svoje povjesti i svoga položaja medju narodima sadašnjosti, pozvani su Židovi da budu posrednici. Već su u srednjem vijeku Židovi bili posrednici izmedju zemalja istoka i zapada. I već tada radilo se nesamo o materijalnim, već takodjer o duševnim dobrima. Tako postadoše Židovi elemenat spajanja medju narodima kulturnog svijeta. A i današnje veliko doba pozivlje ih na velike zadatke. Židovi treba da budu posrednici medju zaraćenim narodima, oni neka propovijedaju ideju mira tako dugo i stolikom snagom, da mora postati istinom. Židovi su za to, veli Bernstein, upravo kao stvoreni i to na temelju dviju činjenica. Oni su rođeni pacifisti već u smislu povjesti svoga naroda. A u smislu židovske religije, oni su rođeni propagatori svih težnja za socijalnim oslobodjenjem. Bernstein ne dijeli mišljenje ostalih asimiliranih židovskih vodja u raznim pokretima, da naime Židovstvo treba da nestane netragom medju narodima. Rat je uzrokovao u mnogočem bitne promjene. Ljudi su morali dublje razmišljati i bili su prinukani da revidiraju svoje nazore. I u židovskom pitanju mnoge su umne glave promijenile svoje stanovište. Medju ove brojimo i Bernsteina. On se otvoreno priznaje Židovom, premda je istaknuti međunarodni socijalista. On hoće da mobilizira židovstvo za više etičke ciljeve i svrhe: Židovi ne treba da propanu i da nestanu; naprotiv, neka starina rod djeluje u korist čovječanstva i u ovo veliko doba!

Židovi i ruska revolucija.

U proljeću prošle godine buknuła je ruska revolucija, koja je oborila carističku vladavinu i povratila slobodu najboljim sinovima Rusije. Otvoriše se vrata tamnica i presta progonstvo u Sibiriju. — Medju oslobodjenim žrtvama reakcije bili su i milijuni Židova, koji su u borbi za slobodu

Mendele Moher Sforim.

U predzadnjem smo broju javili, da nam je smrt i opet otela jednog od prvaka i nestora židovske književnosti.

Šalom Jakob Abramović umro je 8. prosinca 1917. nakon oduljeg i teškog bolovanja u Odesi u 81. godini života.

Poslije mlađjih naših velikana književnosti: Pereca, Šalom-Alejhema, feljtoniste Levinskoga; najvećeg maskila i ujedno najekstremnijeg cioniste Lilienbluma, novelistu hasidisma Jehude Steinberga, izgubismo i utemeljiteija novožidovske literature, S. J. Abramovića.

Svi su oni bili mlađji od Abramovića. I sve nas je, nakon gubitka svakog pojedinoga od njih, steglo u srcu gledajući kako ih oplakuje djed sa svojom unučadi. A sad stoje oni — unučad i oplakuju kao siročad svoga djeda.

Unučad su svi oni, koji čitaju i pišu hebrejska slova, jer Mendele je manje od

svakog drugog židovskog pisca bio strančar u jeziku. Dapače nije ni shvaćao o čemu se zapravo radi kod jezičnih prepirki. Kad ga upozoriše na ekstremne antihebraiste, nije mogao da vjeruje, da u židovstvu postoje takovi nazori, baš kao što jedan stari naivno-pobožni rabin ne vjeruje, da zaista jedan Židov subotom puši. — Cionizmu poslužio je svojim uzornim prijevodom Pinskerove „Autoemancipacije“. U velike je cijenio Herzla, bio je intiman prijatelj kako Ahad-Haamov, tako i Dubnov-ljev.

Osvrnuti se na pojedina djela Abramovićeve ne dopušta nam prostor. On je bio pučki učitelj u pravom smislu riječi i pisao je osim romana i kraćih novela, znanstvena i povjesna djela. Djela su mu štampana u velikim nakladama i rado se čitaju.

Mendele je prvi, koji je u svojim djelima nastavio da prede svilenu nit ženijalno-židovske pripovjedalačke umjetnosti, koja je već kroz tisućljetna bila zapuštena. Prvi je on, koji je stvorio staro-novo-hebrejski, koje je postalo obilježje naše

mlade literature i kulture, koja se tako lijepo razvija. No nije on samo hebrejski pisao. On je i „žargon“, kojim puk govori prvi upotrijebio za umjetnička djela. On je stvorio iz ničesa židovsku literaturu.

On je klasik novo-židovskog jezika.

Al usprkos klasicizma jezika mu i oblika bio je on stvaralačka narav, humorist i tragik, kojemu se otvarala cijela narodna duša.

Čitajući Abramovića budi nam se neki osjećaj, kao da nam se u toj ugodnoj tišini razotkriva psiha cijeloga naroda. Čitati Abramovića znači uroniti u prošli stari svijet, u svijet, gdje se ujedinjuje siromaštvo sa naivnim vjerovanjem, u svijet, gdje u blatnom glibu koprcaju tisuće židovskih duša, ljudi, koji pokrivaju svoje tijelo sa prosjačkim krpama, a čelo, kao uobražena kraljevska djeca kite papirnatim krunama. Djela Abramovićeve gotovo su jedino zrcalo života naših djedova i pradjedova. Drugim riječima: ona nam pokazuje naj-

čovječanska prava vazda stajali u prvim redovima. Nova revolucionarna vlada kadeta i socijalista Lwowa, Miljukova i Kerjenskog ukinula je sve iznimne zakone za Židove i proglasila je posvemašnju ravnopravnost svih građana Rusije, bez razlike vjeroispovjesti, narodnosti i uvjerenja. Od tog časa vidimo, kako napadno veliku ulogu igraju Židovi u ruskom javnom životu. No to je posve razumljivo. Od prvih početaka ruskoga revolucionarnoga pokreta sačinjavaju Židovi revolucionarni elemeeat par excellence, jer su baš oni pod j. r. m. carističke vladavine i krvoločnog antisemitizma još više trpjeli nego ostali građani Rusije. Oni su stoga imali i razloga, da još više mrze sada srušeni sistem. Ako ih dakle sada nalazimo na istaknutim političkim mjestima, onda je tome razlog taj, što su u dugom nizu godina borbe i progona prokušani u nepokolebivosti svojih načela, te plativši krvlju svoje političko uvjerenje stekli onu političku spremu, koju zahtijeva reorganizacija i vodstvo ovako ogromne države kao što je Rusija.

Samo tako je shvatljiv položaj, što ga Židovi zauzimaju u današnjoj Rusiji. Mi vidimo i drugdje naročito u Americi, Engleskoj i Italiji, da Židovi zauzimaju vodeća mjesta. No to su ipak samo rijetki pojedinci. U Rusiji naprotiv, kako to odgovara i njihovom položaju za čitavog revolucionarnog pokreta, nalazimo u svim slobodoumnim političkim strankama i to kao vodeće ličnosti, brojne Židove.

Židovi bili su najstrastveniji borioci revolucije. Sada je prvi cilj postignut, carizam je srušen, pa se radi o tome sačuvati i učvrstiti plodove revolucije. Pa kako su nekada bili među onima koji su najviše išli za tim da opstojeće unište, sada su Židovi među onima kojima je najviše stalo da se izgrade revolucijom stvorene, tečevine, jer bi eventualna reakcija bacila Židove u prijašnje bespravno stanje.

Mi ćemo se na ovu ulogu Židova u ruskoj revoluciji potanje vratiti u jednom od narednih brojeva.

Nijednog broja ne smije nestati!

Tko je pročitao „Židova“, a ne želi ga sačuvati, neka ga ne baci, već neka ga dađe znancima na čitanje. Neka židovska nacionalna misao zahvati i ravnodušne! Neka ne bude niti jedna židovska kuća bez „Židova“! —

dublje korijenje iz kojega iznikoše novovremeni Židovi istoka.

Njega čitati znači uživati baš kao da smo odmotali staru plemićku artiju, da se osvjedočimo odakle zapravo potječemo. Učimo shvaćati kako se iz starog Geto-Židova razvio istočno-evropski Židov sadašnjosti.

Svijet, što se zrcali u Abramovićevim djelima je židovski geto-svijet četrdesetih i pedesetih godina prošloga stoljeća. Ma da mu se stvaralačka snaga sve do naših dana održala u neoslabljenosti svježini, ipak mu je pogled uvijek bio upravljen natrag na ona vremena.

On nam u svojem pripovjedanju prikazuje onu židovsku masu geta u čijim urušenim kolibama siromaštvo „fučka“ kroz sve otvore i pukotince. Al čudan izgled ima u Abramovića židovsko siromaštvo. Nije to siromaštvo velikih evropskih gradova, niti siromaštvo ruskog seljaka. Siromaštvo velegrada redovito je zapušteno, iznemoglo, pijano, u kratko izrod društva:

Savremeni proglas Židovima: Jedna cionistička federacija izdala je proglas, u kojemu stoji, između ostaloga, i ovo: »Ne radi se sada više o zvučnim frazama i samo o agitacionim govorima, jer eto stojimo pred ispunjenjem nada, koje su stare dvije hiljade godina! ... Nečuvveno postati će doskora događajem; egzil će se nakon dvije hiljade godina primaci koncu, a Židovi će opet imati svoj zavičaj, svoju otadžbinu. Zar ne ispunjava radost Vaša srca, a poradi ovih pojava? Zar ne čutite veličinu i ozbiljnost ovoga časa? Zar ne osjećate, da je sada doba, da se u masama pridružite cionističkom pokretu, kako bi cio svijet vidio da opstoji jedan židovski narod, s kojim mora računati? Pristupite cionističkim udruženjima, uplatite šekel, darujte za svrhe Židovskog narodnog fonda — jednom riječju: organizirajte se pod stijegom cionizma! Ta sada se radi o spasu našega naroda!«

Ovom proglasu nemamo ništa da dodamo, te ga preporučamo naročito pažnji cijenjenih čitatelja.

Vijesti iz jugoslavenskih zemalja.

50-godišnji jubilej zagrebačkog rabina dra. Hozeje Jacobija. Dne 14. o. mj. u 10^{1/2} sati prije podne obdržana je svečana služba božja, kojoj je prisustvovala cijela zagr. izr. bogošt. općina i mnogo nežidovskih odličnika, te poklonika iz pokrajine, delegacije rabina, kantora, općina i židovskih društava naše domovine. — Izaslanici predstojništva odvezoše se prije početka službe božje do svečarevog stana, te ga u gala kočiji, pod kojom su bila upregnuta dva divna vranca, dovezoše u hram. Tu je cijelo predstojništvo i općinsko vijeće držalo špalir, a potpredsjednici općine otpriše ga do njegovog, cvijećem okićenoga sjedala. Tu ga je pozdravio predstojnik zagrebačke izr. bogošt. općine dr. R. Siebenschein kratkim nu efektnim govorom, na čemu se svečar odmah zahvalio sa nekoliko srdačnih riječi. Zatim je nadkantor g.

što izumire i ne ostavlja potomaka. Židovsko siromaštvo živi u malenim gradovima i siromašnim općinama, plodno je i množi se, pa može da se obazre na rodoslovlje oćaca i djedova, koji su isto tako bili siromašni i koji su isto tako stanovali u mraku.

Sam Abramović bio je „čudo od djeteta“ židovske ulice. Rodio se u malenom gradiću Litve. Već kao devetgodišnji dječak poznao je cijelu bibliju, da ju je i napamet citirao. U dvanaestoj godini upoznao je već talmud i midrašu. Kad mu je bilo trinajst godina, umre mu otac i ostavi cijelu obitelj u najvećoj bijedi. I sad nastaje za malog Jakova Šaloma težak život. Ide od jedne talmudske škole drugoj i ta osamljenost, a i priroda probude njegovu čuvstvenu narav i on postade pjesnikom. — U Kamenec Podolsku posveti se osim hebrejskom i drugim evropskim jezicima i pripravi se za učiteljski ispit, nakon kojega dobije mjesto na državnoj školi. Onda ode u Berdijecev, pa u Žitomir, gdje stekne

Josip Rendi uz asistenciju delegata općin. predstojništva izrekao krasnu molitvu pred otvorenim zavjetnim kovčegom. Nakon toga držao je svečar svoj svečani govor, koji je svakog slušaoca potresao. Pjevanjem psalma po ženskom zboru uz pratnju orgulja (krasan solo gdje. Drage Stern) završila se ova u svakom pogledu rijetka i uznosita slava u svečano iskićenom hramu. Poslije svečane službe božje u hramu, bilo je primanje u svečarevu stanu. Prvo je pristupilo predstojništvo i općinsko vijeće zagrebačke izraelske bogoštovne općine pod vodstvom svojega predsjednika g. dra. Roberta Siebenscheina, koji je u ime općine zanosnim govorom pozdravio svečara i zaželio mu svaku sreću. Zatim su pristupila izaslanstva židovske škole, Chevre Kadiše, Gemilut-Hasodima, Izrael. gospoj. društva, rabina, kantora, cionističkih organizacija, vanjskih općina i bivših djaka, koji su svi na usta svojih vodja istaknuli velike zasluge svečareve za zagrebačko i hrvatsko Židovstvo. Svečar se svakom izaslanstvu posebice zahvalio. — Svečaru i zagr. izr. bog. općini stiglo je sa svih strana, a osobito iz Zagreba sva sila čestitaka. — Od mnogobrojnih posveta, što ih je svečar tom prigodom dobio, spominjemo, da je zagreb. izr. bog. općina nabavila kod umjetnika Bele Čikoša svečarev portret, da s njime ukrasi općinsku vijećnicu. Nadalje su njegovi djaci sabrali oveći narodni dar u korist svečarevu, a priveli su i veću svotu novaca fondu dra. Hozeje Jacobija za podudiranje siromašnih židovskih djaka; konačno se osniva u Herzlovoj šumici u Palestini gaj na ime svečara. — Dirljiv je bio doček svečara u židovskoj školi nakon povraika iz hrama. Djeca držala su špalir duž stuba od ulice do drugoga sprata, te su svečara obasula cvijećem. — Cijeli je dan u svečarevu stanu bila velika stiska radi mnogobrojnih čestitara.

Razne vijesti: Ludbreg. (Povišica beriva.) Na prijedlog g. dra. Leona Schlesingera, predsjednika bog. općine, povišena su činovnička beriva za 100%. Vrijedno je istaknuti, da su taj prijedlog gg. općinski odbornici jednoglasno prihvatili i da su zaključili na intervenciju g. Hinka Hirschsona iz općinske blagajne isplatiti one dugove, koji su činovniku nastali uslijed skupoće u iznosu od 2.100 K. Taj je predlog preporučio vrlo toplo g. Šandor Pajtaš. Savremeni zaključci ludbreške općine dokazuju nam, da u vodstvu općine imade

rabinsku diplomu i tek u devedesetim godinama preuzme vodstvo velikog židovskog učilišta u Odesi. No nemirna njegova narav tjera ga dalje i on ode u Švajcarsku, gdje u Ženevi preživljuje četiri najsretnije i najplodnije godine svojega rada. — Konac svog nestalnog života proživio je u Rusiji.

Djela su mu životna knjiga pisana krvlju, suzama i popraćena smijehom, pa je stoga pravi pučki pisac, koji će ostati u trajnoj uspomeni židovskog naroda.

Propaganda. Sa više strana nam dolaze naručbe za knjige i letke o cionizmu u hrvatskom jeziku. Žalimo, da tim naručbama ne možemo udovoljiti, jer su prije izašle brošure dijelom raspacane, a dijelom su nama za sada nepristupne. Mi ćemo nastojati, da tomu u što kraće vrijeme doskočimo, a međjutim molimo naše povjerenike, da si pomognu njemačkim knjigama, da po njima udese predavanja, raspravne sastanke itd.

Izdanje knjiga i brošura na hrvatskom jeziku objavit će pravodobno.

mного razumijevanja za teški položaj činovnika i službenika. Stoga je čin ludbreške općine vrijedan svake hvale. — Z e m u n. (*Pobjegao iz zarobljeništva.*) Naš mladi prijatelj jednog. dobrovoljac gosp. Jenö Pisker, koji je bio tri godine u ruskom zarobljeništvu, pobjegao je sredinom prosinca 1917. sretno našim četama u Poljskoj.

Purimska zabava. Židovska omladina, željna da opet nakon više godina nastavi prastari židovski običaj, te da ujedno bar na časove zaboravi na težinu i ozbiljnost vremena. priredjuje dne 23. o. mj. u prostorijama Hrv. konzervatorija veliku purimsku zabavu. Svoje sudjelovanje obećali su članovi hrv. zem. kazališta: gdjica Ogrodska i gosp. Armidi, te gdjica Schön, g. prof. Krauth, g. Spitzer, za koncertni dio zabave, koji se priredjuje pod naslovom: »Židovska narodna glazba«. Najveći interes pobuditi će svakako novost za Zagreb, t. j. pjevanje židovskih narodnih pjesama. Tko hoće da zaviri u pravu židovsku narodnu dušu i tko je prijatelj narodne poezije, taj treba da sluša te pjesme. Drugi dio programa ispunjen je, kako to odgovara raspoloženju našega purima, šaljivim kabaretnim predavanjima. U isto doba pobrinuti će se zabavni odbor za obilno jelo i pilo, pa će židovskom gostoljubivošću podvoriti goste, koji će tim više, što su na taj način spojena plemenita sredstva sa plemenitom svrhom (čist prihod namijenjen je židovskim humanitarnim i kulturnim svrhama) ponijeti sa te večeri uspomenu na ugodno provedane časove.

Židovsko kazališno veče u Sarajevu. U subotu, 22. decembra 1917. priredilo je gospojinsko društvo „La Humanida“ u prostorijama „Napretkova doma“ jedno kazališno veče. Odigravala se „Debora“, drama u tri čina s pjevanjem i baletom, koju je napisao ovdašnji nadzornik vjeronauke na osnovnim školama g. Šabetaj T. Djaen, a uglazbio učitelj glazbe A. Suzin. Kako su autor i komponista u sarajevskim židovskim krugovima poznate ličnosti, nije ni čudo, da je kuća sve do zadnjeg mjesta bila rasprodana, te je same te jedne večeri na blagajni palo uz dobrovoljne priloge oko 6000 kruna. Svakako sjajan materijalni uspjeh za priredjivački odbor. 27. decembra „Debora“ se ponovno prikazivala, pa je i to veče znatne prinose za sirotinju donijelo. Svi sarajevski listovi bez iznimke donijeli su notice o premieri „Debore“ i manje više ta se je kritika izrazila povoljno o djelu gospode Djaena i Suzina. Nu, ko pomno čita te recenzije, naći će mnogo toga izmedju redaka, što bi se imalo da kaže, a nije izrečeno iz bojazni, da se time ne učini na žao židovskoj javnosti u čijem i za koji je milieu stvorena ta drama, a i samome autoru. — Ja držim, da objektivna kritika ne škodi, šta više, da smo dužni, da u našoj sredini upozorimo na griješke, e da bi se u buduću po mogućnosti popravile. Gosp. Djaen, čovjek je vanredne energije i inicijative, pun ideala i židovskog osjećanja. Radnik, koji je svojim dosadašnjim radom u krugu sarajevskih Židova bez sumnje stekao veoma velikih zasluga. Neumorno radi i stvara, da bi židovsku publiku zadobio i zainteresirao za židovsku stvar. Tako je i ovaj puta uložio ne samo oko spjeva „Debore“, nego i oko samog priredjivanja, redateljstva neprocjenivo mnogo truda i svi su konci se sastajali u njegovoj čvrstoj ruci (sjećam samo na onaj malo neugodni zvižduk kao znak komponisti da glazba imade da počne).

I eto, to je upravo najveća Djaenova griješka, koja je doprinijela, te mnogo toga nije tako uspjelo, kako bi mi to željeli. — „Debora“ je historijska drama, čija je radnja uzeta iz biblije. Junakinja i prorokinja „Debora“ spasava u zadjenici sa svojim narodom, kojega potiče na borbu Hebrejce od ropstva Kananičana. U toj se borbi još ističu osobitim junaštvom Šošana, kći izdajice Šarona, i pastirica Jael, pa onda tek u drugom redu Barak, židovski junak i ostala muška lica. I ako je zadaća „Debore“, da u prvom redu svojom tendencijom djeluje na naše Židovkinje i da ih pobudi na nacionalni rad, ipak nije trebalo prikazati židovskog junaka kao čovjeka, koji samo „pod pogodbom“ ide na bojno polje, u borbu za narod, jer ga srce vuče lijepoj prorokinji, kojoj bi radje posvetio svoju službu. Sumnjam, da to odgovara historijskoj činjenici. U času zajedničke opasnosti, bez oklijevanja i osobnih želja pojedinaca narod je izraelski stupao u borbu, te bi za samu stvar upravo bilo od velike vrijednosti, da je autor židovskog junaka Baraka kao protivnost ljubavi željnom varvarinu Sisri, kanaanskom vojskovođi, koji je u stanju za ljubav „Debori“ i svog kralja da izda, prikazao. Bez sumnje, najbolje je g. Djaenu uspjelo crtanje izdajice Šarona, tipa kojega manje više u toj formi susrećemo danomice u našim krugovima. Čovjeka, koji za cijenu novca i časti, ne žali zaniijekati svoj rod i da ugodu „velikima“, ne žaca se ni najpodlijih sredstava, škodeći time samo svojim, a obično, kao i u slučaju Šarona i samome sebi. — Na toku same dramske radnje dalo bi se mnogo toga da popravi. Monotonost u pojedinim scenama, prouzročena previšim ponavljanjem, veoma alterira, jezik (mješavina ekavskoga i ijekavskoga nariječja) dosta je manjkav. Sve su to griješke, koje su mogle izostati da se je gosp. Djaen, ne odričući se time autoriteta i originalnosti obratio na nekoju gospodu, koja su u svjetu mnogo toga vidjeli i čuli i koji bi mu, za cjelo, s mnogim dobrim savjetom poslužili i upozorili na mnoge manjkavosti koje bi se prije premiere dale popraviti. Eh, onda bi se mirne duše moglo s „Deborom“ izići i pred širu javnost, za koju je drama po autoru zapravo bila i namjenjena, a da se pri tom oni koji svojim položajem reprezentiraju Židove ne bi trebali bojati objektivne kritike.

Glazba gosp. Suzina zadovoljila je i vješto je sam dirigirao vojničku glazbu, koja je potpunoma shvatila najjere komponiste.

„Diletanti“ su kako jedan sarajevski list piše „pokazali dobre volje, da što bolje odigraju svoju ulogu“. Mnogo je toga i tu, režiji vješta ruka mogla da ugladi, pa bi sve bolje bilo. Gdjice Rika Kabiljo, Rika Alkalay „Blanka Atijas i gospoda Sumbulović Fritz Pinto, u glavnim ulogama su hvale vrijedni. Burni aplaus nagradili su autora komponistu i diletante za odista veliki trud i dobru volju. Da je pri tom izražaju simpatija prema simpatičnom radu gosp. Djaena na samoj pozornici bilo malo manje teatralne poze i suvišnih govora, te naklanjanja, ne bi ni malo škodilo efektu večeri, koja se može nazvati u svakom pogledu uspjelom tim više, što je publika gotovo izključivo, bila čisto židovska. — 28. decembra 1917.

Ing. O. G.

Šekel. Dosele se vrlo malo povjerenika odazvalo pozivu, da najave potrebu šekel-blokova. Zato još nijesmo šekel-blokove naručili od centrale. Povjerenici, koji ne će da čekaju do stignuća novih šekel-

blokova, neka to izvole javiti dopisnicom pa ćemo im poslati šekel-blokove sa oznakom 5577, koje mogu upotrebiti za sabiranje šekolima 5678. — Ujedno molim ponovno, da se jave svi sumišljenici koji hoće preuzeti povjereništvo za sabiranje šekelima i da nam najave odmah svoju potrebu šekel-blokova. Upozorujemo naše sumišljenike, da im je dužnost pobrinuti se, da nam se iz svakog mjesta javi barem jedan povjerenik i da se zauzmu za što bolji uspjeh raspacavanja šekolima — Šekel se ubire sa K 1.20 za svakog člana obitelji. Istodobno treba ubrati i prinos za zemaljsku cionističku organizaciju od barem K —80 za svakog člana, kao i prinos za centralni fond akcionog odbora cionističke organizacije u Berlinu. — U ovo odlučno doba za daljnji razvitak naše organizacije i za unapredjenje naših ciljeva, moramo našem vodstvu dati dovoljnih sredstava, što su mu potrebna za tekuće upravne poslove. Ne smijemo škrtariti u tom pogledu, jer su potrebe vrlo velike i apsolutno neodgodive. Uspjeh naše organizacije ovisi u prvom redu o tome, da li će naše vodstvo imati dovoljno novaca za ogromne troškove propagande u židovskom i nežidovskom svijetu. Neka svaki sumišljenik učini svoju dužnost prema organizaciji i akcionom odboru i neka se zauzme za što veći uspjeh šekel-akcije.

ŽIDOVSKI NARODNI FOND.

Iskaz darova

iz jugoslavenskih zemalja austro-ugarske monarkije.

Za vrijeme od 11./1. 1918. do 25./1. 1918.

Adresa za listove Ž. N. F. Zagreb, Petrinjska ulica 22. Za novce: „Banka za trgovinu, obrt i industriju“ Zagreb, za tekući račun Ž. N. F.

Hrvatska, Slavonija i Dalmacija.

Opći darovi.

Zagreb. Oklada Mayer-Radjenović K 50.—, O. H. zahvaljuje B. Grünwaldu za uslugu K 1.—, oklada Adolf Licht-A. Lausch K 100.—. Na malom sijelu Mirjame Weiller sakupljeno kod igre K 9.46, za godišnjicu smrti B. Brandes K 5.—. K 165.46.
Koprivnica. Po Bjelatshevskom poslano K 100.—. K 100.—.
Zemun. Po Viti Becherano: Haim Cević K 2.—, gdja Josef Sasson prigodom rodjendana kćeri Erne K 10.—. K 12.—. K 277.46.

Dječji sabirni arci.

Zagreb. Vera Wertheim K 24.22, Vlado Klein K 2.—, Robert Weiller kruna 26.30. K 25.2.
Osijek. Po Ernst Goldsteinu, Ela Augensfeld Vinković K 21.—. K 21.—.
Karlovac. Po dr. Šiku: Mirko Reiner K 100.— i Zlata Rendeli K 55.40. K 155.40.
Zemun. Po Viti Becherano: Lilli Goldstein K 31.20, Lea Urbach K 17.—, Valerie Lewy K 15.50, Terezija Singer K 33.—, Charlotte Ezra K 26.—, Perla Russa K 31.40, Klara Kohn K 27.04, Meier Sasson K 53.20, Elza Ignjatić K 10.50, Sara Celebi K 57.—, Ida Flesch K 20.—. K 321.84.
Mitrovica. Po Viti Becherano: Charlotte Krauss K 34.—, Josefina Lewi K 41.—, Miroslava Lewi K 20.—. K 95.—.
Koprivnica. Po M. Bjelatshevsky: Zvonimir Kollman K 3.40, Minka Hiršl K 20. K 23.40.
K 669.16.

Škrabice.

Zagreb. Po Vilku Spitzeru: Josip Cohen K 16.— K 16.—
 Zemun. Po Viti Becherano: Dr. H. Urbach K 4.— K 4.—
 Koprivnica. Po M. Bjelatschevsky: Geza Hiršl K 3.20. Mayer Jakob K 17.20. Vilim Grünwald K 10.— K 30.40.
K 50.40.

Maslinova drva.

Zagreb. U gaju Dr. H. Jacobi darovali su: Paul Hafner 6 drva K 60.—, Josip i Ružica Krauss kao bivši učenici 2 drva K 20.—. Por. Žiga Neumann kao bivši član lit. sast. žid. oml. K 20.—, Bela Schwarz K 10.—, Paul Veuberger K 10.—, Liter. sast. Žid. oml. K 20.—, natp. Leo Büchler K 100.—, zast. Leo Zaloscer K 50.—. Umjesto čestitke Bukazi Baruch što je postala prababa: Samuel Hasson 1 drvo na njezino ime K 10.—, zast. Otto Sterk 1 drvo na Zoru Sterk K 10.—, 1 drvo na Anku Oblath K 10.—, a 1 drvo na Anku Sauerbrunn K 10.—, Mirjam Weiller i Štefa Steiner 1 drvo na ime Pepi i Flora Poljokan za malo uzdarje krasnom dočeku K 10.— K 340.—
 Caprag. Otto Jungwirt 1 drvo u gaju Dr. H. Jacobi K 10.— K 10.—
 Koprivnica. Po M. Bjelatschevsky: Vilim Grünwald 5 drva na ime pok. Eugenije Grünwald K 50.— K 50.—
K 400.—

Darivanje zemlje.

Zagreb. Iza ugodnog razgovora 1 dunam na ime Izak Poljokan K 50.— K 50.—

Samooporezivanje.

Zagreb. Po B' noth Zion: Anka Sauerbrunn K 1.—, Steiner Stefa K 1.—, Weiss Sida K 1.—, Hilda Freiburger K 1.—, Müller Marjana K 1.—, Dr. R. Glückstal K 1.—, Dr. E. Fischer K 3.—, Sofija Neumann K 3.—, Lav. Stern K 3.—, Slava Adler K 3.—, Milka Freiburger K 2.—, Frida Eisenstädter K 1.—, Marta Weinberger K 3.—, Charlotta-Szigeti K 0.50, Mirjam Weiller K 2.—, Sterk Zora K 1.—, Milka Herlinger K 1.—, Löwy Diana K —.90, Prof. A. Szemnitz K 3.— K 32.40.

Roba.

Zagreb. Slavko Brüll K 12.—. Ured Ž. N. F. K 32.— K 44.—

Zlatna knjiga.

Zagreb. Na ime Mirjam Weiller daruju: Marjana Müller K 4.—, Slava Adler K 5.—, N. N. K 5.—, Minka Brüll K 2.—, Anka Sauerbrunn umjesto čestitke Tinki i Izi Mevorach K 2.—, Regina Weiller umjesto čestitke prababi Bukazi Baruch K 10, Saci Blanki Hasson K 10.—, obitelji Mevorach K 10.—, Samuel Hasson umjesto čestitke Blanki Hasson K 10.—, Iza ugodnog razgovora K 20.—. Zast. Otto Sterk K 10.— K 88.—

Za evakuirane Židove.

Zagreb. Sabrano pri ugodnom razgovoru K 20.—, Tereza Rozner prigodom obljetnice K 5.—. Verica Steiner na sijelu kod Berte Steiner K 10.— K 35.—

Karlovac. Kantor Izidor Gross kruna 20.— K 20.—
K 55.—

Bosna i Hercegovina.*Opći darovi.*

Sarajevo. Po Simhi Salom: Na piru Roza Pinto- David Baruch sakupila Steffy Alkalay K 74.46, na sijelu sakupila Sarinka Baruch K 5.— Po nadrabinu dr. Moritz

Lewy kod pozivanja ka Sefer- Tori: Albert Abinun K 20.—, Ruben Abinun K 10.—, Caesar Josef Danon K 100.—, Hadži Mošo Altarac K 100.—, Šabetaj Džaen K 10.—, Simon Katan K 50.—, Danije Abram Kabiljo K 50.—, nadrabin dr. Levy K 20.—, po nadrabinu dr. Levy K 50.—, Juda S. Levy K 50.—, Zadik Haim Levy K 20.—, Jakob Heim Levy K 50.—, Mihael Jakob Levy K 5.—, Mošo Montilja K 30.—, Bernardo Pinto K 50.—, Silvio Papo K 20.—, Moše J. E. Papo K 20.—, Abraham Suzin K 50.—, rabin Ješua Salom K 20.—, David Baruch iz Višegrada K 150.— K 954.66.

Tuzla. Danko Finzi čestita por. Moritzu Ozmo na signum laudis sa mačevima K 2.— K 2.—
K 956.66.

Dječji sabirni arci.

Sarajevo. Po Simhi Salom: Rahela Katan K 33.—, Rifka Katan K 21.02, Diana Abinun K 112.80, Lenka Katan K 15.36, Berta Abinun K 32.50, Rifka Altarac K 26.20, Abinun Sara K 42.89, Simha Kabiljo K 20.—, Karleto Alkalay K 20.—, Fritz Neumann K 32.—, Melita Ungar K 70.— K 425.77.

Škrabice.

Sarajevo. Po Simhi Šalom: Klara Kampus K 30.—, Jelka Fuchs K 4.80. K 34.80.

Maslinova drva.

Prijedor. Po S. Seidemanu: Arpad Weiller na uspomenu Gideona Seidemannu u gaju istog K 20.—, u isti gaj por. Giudo Reifert povodom godišnjice smrti svog oca Felixa Reiferta K 10.—, Gustav Seidemann prigodom godišnjice smrti Gideona Seidemannu K 10.—, članice B' noth Ziona sakupile kod igre K 30.—, za 3 drva na ime i u gaju Gideona Seidemannu. Blanka Hssson na ime Hinko Weiller K 10.—, Po G. Seidemannu sakupila Rifka Hasson prigodom B' rith Milah Jakoba Šalom Mevorach za otvorenje vrta pok. Mazalte Pesach rođj. Mevorach 35 drva. Darovali: Jakob Mevorach K 50.—, Roza Mevorach K 50.—, Izrael Mevorach K 70.—, Gustav Seidemann K 20.—, Dezider Moskovitz K 20.—, Tina Poljokan K 20.—, Dragutin Mahler jedno drvo na ime pok. roditelja Izraela i Side Mahler K 10.—, na ime Mirjam Weiller i Štefa Steiner K 10.—, natp. Rakoš K 20.—, Engel K 20.—, Freilich K 20.—, Ing. Lorber K 20.—, Bukaz Stern. K 10.—, Blanka Levy K 6.—, Franziska Seideman K 4.— K 430.—
 Tuzla. Po por. Rudolf Weiller sakupljeno prigodom rođjendana direktora Luis Schossbergera za maslinova drva K 130.— K 560.—

Darivanje zemlje.

Sarajevo. Sabirni arak Avrama Ovadie: Avram Ovadia K 4.—, Šalom Ovadia K 2.—, Mordo Ovadia K 6.—, Binko Levy K 2.—, Danijel Ovadia K 4.—, Benzion Kajon K 2.—, Benjanin Altarac K 2.—, Izrael A. R. Altarac K 4.—, Elias S. Kabiljo K 2.—, Montiljo Juda K 1.—, Leon Finzi K 1.—, Isak Uziel K 1.—, Konforte Mordechaj K 2.—, N. N. K 2.— K 35.—

Prijedor. Po G. Seidemannu sakupila Rika Hasson prigodom B' rith Milah Jakoba Salon Mevorach za 2 dunama na ime pokojnog Isaka Hasson: Zanja K 10.—, Arpad Weiller K 55.—, Tinka Mevorach K 20.—, Blanka Hasson K 10.—, Kandel K 4.—, Rahela K 1.— K 100.—
K 135.—

Zlatna knjiga.

Prijedor. Po G. Seidemanu sakupila Rika Hasson na brisu malog Jakoba Šalom Mevarach za uvedjenje u zlatnu knjigu Isaka Hasson: Haim Hasson K 50.—, Ester Levy K 6.—, Luna Levy K 2.—, Beck K 10.—, Schorr K 10.—, Leon Poljokan K 2.—, Schwarz K 2.—, Žiga Weiller K 2.—, Nachtisal K 10.—, Šandor Mevorach K 20.—, Šandor Weiller K 4.—, mala Finika i Mira K 10.—, Isidor Hasson K 10.—, Mirjam Wieller i Šteter K 10.—, Mosko Poljokan K 50.—, Regina Weiller K 6.—, Rahela i Oskar K 2.—, Izrael Mevorach K 50.— K 256.—
 Tuzla. Danko Finzi za zlatnu knjigu na ime Samuel Eskenazi, Esperanza K 5.—, i na ime Isak Eškenazi Bargiore kruna 5.— K 10.—
K 266.—

Za evakuirane Židove.

Gračanica. Po Ignatzu Rosner: Prilog za Hanuka svečanost u Tuzli od A. Bararona K 30.— K 30.—

Tuzla. Po Danku Finzi na sijelu kod Gracije Isak Avram Papo; Gracija Papo K 10.—, Sara Montilja K 4.—, Samuel A. Romano K 5.—. Po 2 K darovali: Rifka Baruch, Simha I. Kamchi, Leon Albahari, Pozderović Hamdija, Benjanin Levy' Forki Mojše, Mojše Abinun, Fritz Hand, Sabetaj Albachari, Josef Maestro, Jakob Papo, Leon Bararon, Haim Levy, Mošo Eskenazi, Albert Papo. Po K 1.— darovali: Rena Montilja, Palomba Romano, Dinka Altarac, Rahela Atijas, Blanka Maestro, Lunčika Romana, Rifka Kamhi, Rahela Levy, Bukas Altarac, N. N., Bukica Kamhi, Erna Papa Lenka Atijas, Rifka Levy, Flora Levy, Mozalto Reniti, Bukica Kavezon, Berta Salom, Lujčika Romano, Rahela Kamhi, Gjoja Altarac Vida Papo, Klara Altarac, Erna Papo, Blanka Koen, Blanka Romano, Kamchi Jakiol, Isak Kamchi, Romo Koho, Mustava Muratčaus, Sara Levy, Isak Levy, Rafael Abinun, Buki Altarac, Albert Levy, Moritz Romano, Šalom, Klara Papo, Zadik Papo, Albert Kamchi, Grabović Niko. Po K —.80 Lenka Musafaja, Grasja Montiljo, Salko Londrić. Po K —.40 Blanka Mačora, Sara Musafija i Simha Levy, Mika Papo K 1.— K 104.60.
 Sabirni arak Danka Finzi: Arnold Goldmann K 5.—, Šandor Klein K 3.—, Chuvén Hersch K 2.—, Juštin Šverber K 1.—, Schulem Thau K 1.—, Nuchim Feier K 1.—, nadlijedničk N. N. kruna 1.— K 14.—
K 148.60.

Zaposjed. zemlje, garnizoni i bojište.*Opći darovi.*

Bojište. Luis Freudefeld K 20.— K 20.—

Dječji sabirni arci.

Šabac. Po Viti Becherano: Bojana Almuzlino K 25.—, Av. Baruch K 12.—, Lenka Kohen K 28.50, Natana Baruch K 14.50, Malvina Kohen K 16.— K 96.—

Maslinova drva.

Šikloš. Gdja Kaufmann K 20.—, za gaj palih junaka K 20.—

Samooporezivanje.

Bojište. Por. Dragan Klein K 5.— K 5.—

Pomoć Palestini.

Bojište. Zast. David Anhaltzer kruna 10.— K 10.—

Za evakuirane Židove.

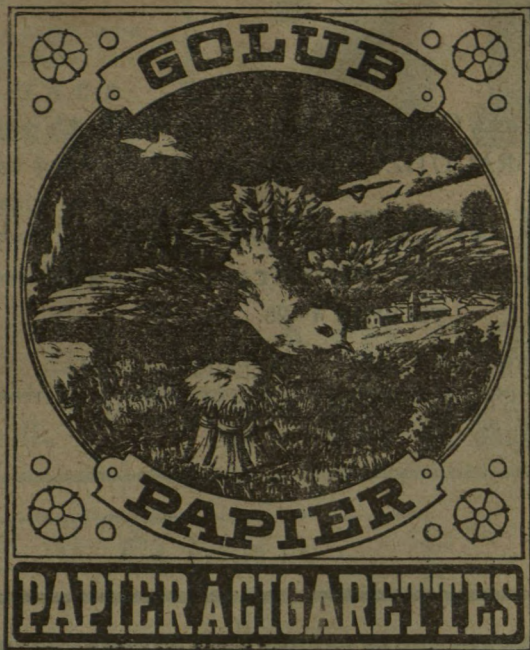
Beograd. Po Moši Rubinović sakupljeno kod Šime Kazesa od jevrejske omladine K 51.— K 51.—

Pregled.

Unišlo je dakle: iz Hrvatske, Slavonije i Dalmacije K 1.666.42 iz Bosne i Hercegovine K 2.526.83 a sa bojišta, iz garnizona i zaposjednutih zemalja K 202.—

Ukupno **K 4.395.25**

Ispravak. U prošlom iskazu potkrale su se neke pogreške; Ispalo je ime Lamberger K 1.—, u zlatnoj knjizi. Dječji sabirni arci Karlovac umjesto K 415.30 treba da bude K 289.60. Umjesto Mitrovica treba biti Ruma. U Beogradu, ispalo je ime Sultane Kalderon K 29.—. Prema tome, mijenja se i konačna suma u K 7.248.02.

PAZI I DOBRO ČITAJ !!!

Tko želi sačuvati svoje zdravlje neka puši samo cigaretni papir

„GOLUB“

jer je „Golub“ najbolji papir sadašnjosti i jedini domaći proizvod.

Proizvod je „Prve hrv. tvornice cigaretnog papira“ Zagreb, koja tvornica zapošljuje redovito 200 domaćih radnika.

Dobije se u svakoj trafici.

Josip Engelsrath

Ilica 5 — Zagreb — Ilica 5

Najveće skladište **dragulja, zlata, srebra i satova** uz jamstvo i jeftine stalne cijene.

Veliko tvorničko skladište **kina srebrene robe** iz najboljih tvornic.

Ilustrovani cjenici na zahtjev badava i franko.

Kupuje i zamjenjuje staro zlato, srebro, dragulje, biser, briljante, satove, antikvitete, novac **uz najviše cijene.**

Vlastita radionica za umjetno izradjene novoradnje i popravke zlatnih i srebrenih predmeta **brzo i jeftino.**

Ilica 5 — Zagreb — Ilica 5

Josip Engelsrath

BOJE

sve vrsti, za bojadisanje platnene i pamučne robe dobivaju se nepatvorene na veliko i na malo samo u bojadisaonici **Vilima Grünwalda u Koprivnici.**

Razašiljem samo po vlastitoj bojadisaonici iskušane boje. Cijena po omotu K 2.—

Banka za trgovinu, obrt i industriju

dioničarsko društvo

Jelačićev trg 4. — ZAGREB — Jelačićev trg 4.

Dionička glavnica K 3.000.000 — Pričuve K 700.000 —

PRIMA

štedne uloške na knjižice i u tekućem računu do daljnjega sa

4% čistih

KUPUJE I PRODAJE

vrijednosne papire, srečke svake vrsti devize, strani zlatni i srebrni novac.

PROVADJA BURZOVNE NALOGE.

FINANSIRA

industrijalna i trg. poduzeća.

ESKONTIRA

mjenice, doznačnice, čekove, odreske i žrijebane vrijednosne papire, **daje predujmove** na vrijednosne papire, kao dionice, rente, srečke i t. d. nadalje na otvorene knjižne tražbine uz povoljne uvjete,

Prodaje promese za sva vučenja, izdaje kreditna pisma i čekove na sva tu- i inozemna mjesta, osigurava srečke proti gubitku na tečaju.

Tekstilne otpatke

(krpe sviju vrsti)

kupuje i plaća najbolje cijene

Adolf Krausz stariji

(od povjerenstva za tekstilne otpatke ovlašten veletržac krpami).

Osijek g. g. Županijska 59.

ALEM

je Orijentalni prašak za zube, njegova je sastavina takova, da čini ono što je zubima podesno. Daje svježi dah iz ustiju zapriječuje krvarenje zubiju štiti zube od boli. Zaprečuje da zubi postanu šuplji. Čini zube bijele i zdrave. Od velike je desinfekcione snage, te vas štiti od bolesti. A što je najvažnije, neugodan dah iz ustiju odmah odstranjuje i tako omogućuje svakom da ima lijepe bijele i zdrave zube te miomiris u ustima.

Cijena originalne kutije K 1-50.

Glavno skladište

Nobilior Drogeria Zagreb

Ilica 34.

TVORNICA ŠTAMPILJA
ŠANDOR SCHNELLER

REZBAR — GRAVEUR

ZAGREB

MARIJE VALERIJE ULICA BROJ 6.

PREVOZE ROBE I POKUĆSTVA U
 GRADU I IZVAN GRADA PREUZIMA

JOSIP MÜNZER

Jurišićeva ulica broj 20.

TELEFON 4-28. 21-95.

OBAVLJA SVAKI PREVOZ POKUĆSTVA I ROBE NAJSAVJESNIJE I NAJJEFTINIJE.

Prva hrvatska štedionica

Osnovana godine 1846.

Dionička glavnica: - u Zagrebu. - Pričuve: K 10,000.000.— K 17,000.000.—

ODRUŽNICE: Bjelovar, Brod n/S., Cirkvenica, Delnice, Karlovac, Kraljevica, Novi, Osijek gornji grad, Požega, Rijeka, Senj, Sisak, Sv. Ivan Zelina, Varaždin, Velika gorica, Vinkovci, Virovitica, Vukovar, Zemun.

ISPOSTAVE: Požega, Osijek donji grad, Vinica.

Prima uloške na knjižice i na tekući račun. Eskomptira mjenice i devize.

Prima na inkaso tu- i inozemne mjenice.

Podijeljuje hipotekarne zajmove na kuće i na nekretnine.

Izdaje 4 $\frac{1}{2}$ %-tne založnice

koje imaju oprost od poreza, pupilarnu sigurnost i jamčevnu sigurnost.

Mjenjačnica

Prve hrvatske štedionice, Ilica 5.

Prodaje i kupuje sve vrsti srećaka, vrijednosnih papira, zlatnog, srebrenog te papirnatog novca, unovčuje kupone besplatno. Obavlja burzovne naloge. Izdaje čekove i kreditna pisma, te obavlja isplate na temelju i akreditiva na sva tu- i inozemna mjesta vrlo kulantno.

Prodaje sve vrsti srećaka na obročno otplaćivanje najkulantnije. Izdaje promese na sve vrsti srećaka. Preuzima reviziju srećaka i vrijednosnih papira besplatno. Osigurava srećke proti gubitku u tečaju. — Preuzima u pohranu vrijednosne papire. Iznajmljuje pojedine pretince Safe-pohrane.

Glavna kolektura kr. povl. razredne lutrije.
 Prodaja srećaka kr. držav. lutrije.

Hrv. sveopća kreditna banka

dioničarsko društvo

u ZAGREBU, Ilica 25, i podružnica u Karlovcu

Uloške

preuzimlje uz najpovoljnije ukamaćenje na uložne knjižice ili na tekući račun, te ih bez obzira na postojeće ili buduće ustanove moratorija isplaćuje.

Svi u bankovnu struku zasjecajući poslovi obavljaju se najkulantnije.

Posebno odijelenje za prodaju sladora

Zagreb, tel. br. 621, 7371 1590.

Karlovac, telefon br. 79

Utemeljena god. 1868.

Utemeljena god. 1868.

HRVATSKA ESKOMPTNA BANKA

Ilica broj 3. ZAGREB Ilica broj 3.

Dionička glavnica 13,4 milijuna kruna.

Pričuve 5,6 milijuna kruna.

Bankovni odjel

Eskomptira mjenice i devize.

Prima novac na ukamaćenje na uložne knjižice, doznačnice ili teknički račun, te doznačuje isplaćivanja na sva tržišta tu i inozemstva.

Izdaje kreditna pisma na tu i inozemstvo.

Odio za šumske poslove.

Podržaje vlastite pilane za proizvodnju svih vrsti hrastove i bukove rezane gradje.

Podržaje ljuštenju za proizvodnju paccona.

Mjenjačnica.

Kupuje i prodaje vrijednosne papire.

Kupuje i prodaje inozemni kovani i papirni novac.

Isplaćuje predjmove na zalog vrijednosnih papira.

Unovčuje kupone te izžrebane papire i srećke.

Prodaje na obročno otplatu srećke svake vrsti po jedan ili po više komada prema izboru

Hipotekarni odjel.

Podijeljuje na zemljišni posjed, a u većim gradovima i na najamne kuće Hipotekarne zajmove na amortizaciju.

Podružnice: u Osijeku, u Vinkovcima i Petrinji.

Javno skladište: u Zagrebu.

Preuzima u pohranu vrijednosne papire i stavlja strankama na uporabu posebno uređjene blagajne (Safe-Depot) pod ključem same stranke i suzattvorom zavoda uz umjerenu pristobu.

Proizvodnja exportne sklade i drva za gorenje na veliko i t. d.

Financira šumske poslove.

kupca s bezodvlačnim pravom igre.

Prodaje vlastite 4 $\frac{1}{2}$ % založnice koje su pupilarno sigurne, sposobne za svake vrsti jamčevine, kao i za vojno-ženidbene jamčevine, te su vrlo podesne za koristonosno ulaganje prištednja. Obavlja besplatno evidencu žrebanja srećaka i drugih žrebanju podvrženih papira.

Podijeljuje na temelju grad. nacrti i troš. u većim gradovima Amortizacione zajmove kao gradjevne vjeresije.